Къурманыгъыз къабыл болсун!

Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, никкола ай (июнь), 27, 2023 жыл

№ 76 (21277)

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Белгилеу

Антларына кертичиликни, батырлыкъны, ниет чыныгъыулукъну да юлгюсю болгъанлай къалады

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Россей Федерацияны миллет гвардиясыны аскерлерини Шимал-Кавказ округда аскер башчысыны биринчи орунбасары генерал-майор Олег Чернай бла бирге Росгвардияны Къабарты-Малкъар Республикада управлениясыны энчи буйрукъла толтургъан «Вершина» отряды къуралгъанлы 30 жыл толгъанына аталгъан ишлеге къатышханды.

Бек алгъа жыйылгъанла къуллукъ борчларын толтура тургъанлай élген аскерчилени бир минутну шош сюелип эсгергендиле, мемориалгъа гюлле салгъандыла.

Ызы бла ведомствода айырмалы къуллукъ этгенлени Россей Федерацияны бла Къабарты-Малкъарны эм сыйлы къырал саугъалары бла къуурунчлы халда саугъалау болгъанды.

Казбек Коков, отрядны къауумун алгъышлай, былай дегенди: «Къуралгъанлы бери да отрядны аскерчилери эр киши, аскер борчларын да бет жарыкълы тамамлап келедиле. Биллай кюнде бизи замансыз élген жашланы эсгеребиз. Ата журтларына, халкъларына да кертичилей къалгъан, алагъа тюз ниетли къуллукъ этген жигит уланланы ёсдюрген ата-аналаны, жауукъ-ахлуланы алларында баш урабыз. Энчи аскер операцияны кезиуюнде сиз къыралны сейирлери ючюн къаты сюелгенигиз ючюн кесим энчи, Къабарты-Малкъар Республиканы халкъыны атындан да уллу ыспас этеме. Биз сизни бла ёхтемленебиз, сиз ата-бабаларыбызны тёрелерин андан ары намыслы бардыргъан тёлюсюз. Юйюрлеригизге хар заманда да хорлам бла сау-салам къайтыучула болугъуз!»

Олег Чернай да энчи къауумну алгъышлап сёлешгенди. «Полицияны энчи буйрукъланы толтургъан битеу отрядларды да энчи аскер операция башланнганда сизге сагъайыр къарагъандыла. Нек дегенде сиз къазауатха биринчи болуп киришгенсиз. Бушууну да биринчи болуп сынагъансыз. Аскер борчларын толтуругъа баргъанла ма сизден юлгю алыргъа итиннгендиле. Сиз – батырлыкъны, ниет чыныгъыулукъну, ёхтемликни, Ата журтха кертичиликни белгиси болуп келесиз. 1993 жылда башланнган тёрелени багъалы кёрюп, аланы сакълайсыз эм керелейсиз. Аскер борчугъузну бет жарыкълы толтургъаныгъыз ючюн жюрек ыразылыгъымы билдиреме»,- дегенди ол.

«Вершина» отряд 1993 жылда КъМР-де Ич ишле министерствону милицияны энчи буйрукъла толтургъан бёлюмюча къуралгъан эди. 2011 жылда энчи буйрукъланы толтургъан мобил отрядха тюрлендирилгенди, артда уа аны Росгвардиягъа кёошхандыла. Анда къуллукъ этгенле саугъуттанлгъан аманлыкъчы къауумланы тутуу эмда къурутуу жаны бла ишлеге, кёп адам къатышхан къуусузлукъну сакълаугъа кёп кере къатышхандыла, деп билдиргендиле бизге КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Къуучнлы ингирле

Бир бирге ыразылыкъларын ачыкълай

Озгъан байрым кюн Сабийлени чыгъармачылыкъларыны «Кюн шахар» академиясыны лицейинде окъугъанлагъа аттестатла бериуге аталгъан къуучнлы ингир болгъанды. Жаш адамланы, усталаны, ата-аналаны алгъышларгъа КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, КъМР-ни жарыкъландырыу эмда илму министри Анзор Езаов да келген эдиле.

Окъууларын бошагъан жаш адамлагъа айланып, Татьяна Егорова былай дегенди: «Бу лицейде окъугъанладан не заманда да сурам уллу болгъанды. Ма аны ючюндю тюрлю-тюрлю олимпиадалада, чыгъармачы конкурслада эмда спортда белгили хорламла болдургъаныгъыз да. Сизгеча, хар кимге да берилмегенди аллай фахму. Аны хайырындан жетишимли окъуп чыкъгъансыз. Алай мындан ары ол билимигизни къалай хайырланырыгъгъыз кесигизге кёре боллукъду».

Кесини насийхат сёзюнде спикер усталыкъны да иги сагъыш этип сайлагъра чакъыргъанды. «Хар адамны жашауунда да аны къадасизге насып, ырахатлыкъ да келтирир»,- деп къошханды.

Андан сора хычыуун жумуш башланнганды. Жетеулен, аттестатлары бла бирге, алтын майдалла да алгъандыла, Аланы Татьяна Борисовна бла Анзор Клычбиевич бергендиле.

КъМР-ни Парламентини Председатели усталагъа бла юйретиучюлеге да жюреклерини бир кесегин сабийлеге къызгъанмай бергенлери ючюн ыспас этгенди, орус тилден бла адабиятдан устаз Тамара Кокова КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаланнганын айтып, анга аны ыразы болуп бергенди.

Алгъышлау эмда насийхат сёзлери бла республиканы жарыкъландырыу эмда илму министри Анзор Езаов, «Эльбрус» корпоратив университетни директору Тамара Айбазова, «Кюн шахар» сабий академияда фахмулулагъа деп ачылгъан лицейни башчысы Жаппуланы Тамара да сёлешгендиле.

Лицейни бошагъанла да устазларына, юйретиучюлерине да билим алыргъа, кеси жолларын табаргъа болушхаллары, кыйын заманда билеклик этерден артха турмагъанлары ючюн жюрек ыразылыкъларын билдиргендиле.

Къайсы байрамдача, мында да аламат концерт да къуралгъанды. Лицейни окъуучулары Ярол Латипов, Идар Хуранов, Анастасия Кантиева искусство жаны бла да фахмулулукъларын кёргюзтгендиле. Къууанчлы ингир вальс тепсеу эмда фейерверк бла бошалгъанды.

Эсгертиу: быйыл лицейни 49 адам бошайды, аладан 28-си – алтын майдалгъа. 29 жаш бла къыз ЕГЭ-леде орус тилден, химиядан, тарыхдан,физикадан, адабиятдан 90-шар балл алгъандыла. Была алыкъа ахыр эсепле тюйюлдюле. Бир къауум дерсден эсепле энди белгили боллукъдула.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Къууанчлы ингирлеге аталгъан материалла 2-чи бетде басмаланадыла.

Оюм

«Бириксек, барыбыз да багъалы кёрген хазналарыбызны сакълаяллыкъбыз»

Бюгюнлюкде, къыралыбыз кесини жалынчакъсызлыгъы, адамларыбызны ырахат жашаулары ючюн къаты кюреш бардыргъанда, Западны аскер кючюнден, экономика санкциялларындан да кесин къорулай тургъанда, битеу халкъны биригиую бютюн бек керек болгъанда, къыралны кесинде къозгъалыуланы къурагъанлагъа сатхычла демей, не айтырыкъса. «Бизни бирлигибизни бузаргъа кюрешиу – ол халкъын, шёндю фронтда сермеше тургъан аскерчи нёгерлерин сатыуду», - деп, РФ-ни Президенти кесини халкъгъа этген чакъырыу сёзюнде бощдан айтмагъанды.

Россейни къыбыла жанында бола тургъан ишлени юслеринден регионну башчылары да кесларини оюмларын айтхандыла, аланы сёкгендиле, Президент жанлы болгъанларын билдиргендиле. КъМР-ни Башчысы Къабарты-Малкъарны халкъы да Россей Федерацияны Президенти Владимир Путинни битеу айтханларын, оноуларын да дурус кёргенине ишексиз болгъанын билдиргенди. «Ата журтубузну къоруулай жан берген, келир тёлюле ырахат жашар ючюн кеслерин аямагъан жашларыбызны сыйсыз этиную арталлыда унарыкъ тюйюлбюз», -деп чертгенди ол.

Республиканы оноучусу Къабарты-Малкъарны жамаатын бир ниетли болургъа чакъыргъанды. «Къыралыбызны бу къыйын заманында, келигиз, Россейни Президенти бла бирге болайыкъ»,- деп чакъыргъанды.

Казбек Коков республиканы право низамны сакълаучу органларында къуллукъ этгенле не тюрлю бузукълукъларгъа, къоркъуулагъа да къажау оюелирге хазыр болгъанларына да ышандыргъанды.

Урушну, урунууну, Сауутланнган кючлени да ветеранларыны Нальчик шахар советини таматасы Абдуллаланы Мустафа да, аскер къозгъалыуну къурагъанлагъа налат берип, республиканы жамаатын бир ниетли болургъа чакъыргъанды. Ол КъМР-ни Башчысы Казбек Коковну, Россейни Президенти Владимир Путинни да оюмларын дурус кёргенин билдиргенди.

Республиканы башха жамаат биригиулени келечилери да къырал башчыбызны оноулары, айтханлары жанлы болгъанларын айтып сёлешгендиле. Сатхычлыкъны, террорчулукъну жолуна тохтагъанла жазагъа тартылмай къалмазлыкъларына, халкъдан налат табарыкъларына ишексиз болгъанларын чертгендиле. «Бирге болсакъ, барыбыз да багъалы кёрген хазналарыбызны сакълаяллыкъбыз»,–деп, бир ауузлан айтхандыла.

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

Талпыныу

Офицер чын алып чыкъгъанды

Таулу халкъ фахмулу, хунерли жаш тёлюсю бла ёхтемлеиирге эркинди. Даражалы, конкурс уллу болгъан вузлагъа кирип, алада жетишимли окъуп, усталаны махтауларына тийишли болгъан жашларыбыз бла къызларыбыз тукъумгъа, миллетге саулай да уллу къууанч келтиреди. Ма биз бюгюн сизни бла танышдырыргъа сюйген жаш да ол къоуумданды.

Быйыл 17 июньда Санкт-Петербургда Можайский атлы Аскер-хауа академияны бошагъанланы къууанчлы халда белгилегендиле. Тогъуз жюзге жууукъ жаш офицери арасында ол кюн Нальчикден **Мокъаланы Элдарны** аты да айтылгъанды. Ол Черкесскден нёгери **Акъбайланы Магомет** бла бирге бу даражалы аскер вузну жетишимли бошагъанды.

Элдар Ара аскер округга къуллукъ этерге ашырылгъанды, мындан ары Ата журтубузну эркинлигин, жалынчакъсызлыгъын къорууларгъа хазырды. Окъуу бла бирге уа ол спортда да жетишимлиди. Къол тутушудан спортну устасына кандидатды, 2023 жылда академияны чемпиону болгъанды.

Быйыл вузну 95-чи выпуску болгъанды. Академияны тарыхы теренди, ол 1712 жылда Пётр Патчахны буйругъу бла инженерлени хазырлагъан школча къуралгъан эди. Бюгюнлюкде уа анда РФ-ни Алам аскерлерине керекли усталыкълагъа кёре окъутуу бардырылады. Аны бошагъан офицерле ракеталаны, аппаратланы кёкге чыгъаргъа хазырлайдыла, аламда къоркъуусузлукъну жалчытадыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

СУРАТДА: Элдар (сол жанында) нёгери Акъбайланы Магомет бла.

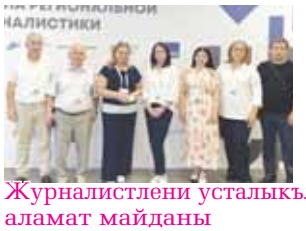

Юйрениу

Кёп болмай Пятигорск шахарда «Машук» билим бериу арада «Мени Провинциям» деген аты бла тёрели битеуроссей фестиваль болгъанды.

Аны магъанасы – Россейни регионларында асламлы информация органлары (СМИ) келечилерин Шимал-Кавказ федерал округну адет-тёрелери, маданиятлары, тарыхлары, экономика болумлары, тамаша табийгъаты эм туризм онглары бла шагъырейлендириргеди.

Журналистлени усталыкъларын ёсдюрюуню аламат майданы

2 бет

Магъаналы ушакъ

Эльбрус районну тишлеге багъыучу поликлиникасы 1977 жылдан бери ишин бет жарыкълы бардырады. Ол заманны ичинде къаллай тюрлениуле болгъанларыны, жетишимлерини бла кемчиликлерини юслеринденди ушагъыбыз баш врач Ногъайлыланы Исмайылны жашы Мустафа бла.

«Бизни ишибизде жан аурутуу бютюн бек керекди»

3 бет

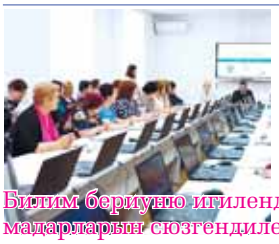

Жыйылыу

КъМР-ни Жарыкъландырыу эмда илму министерствосуну Устазланы усталыкъларын кётюрюу жаны бла арасында бардырылгъан сессияда жангы окъуу жылдан башлап битеу къыралда билим бериуню ишин жангыча къурауну амаллары сюзюлгендиле.

Билим бериуню игилендириуню мадарларыны сюзгендиле

4 бет

Парламент

«Биргегизге соруулагъа жууаплагъанма, жетишимлеригизге къууанганма, ёхтемленнгенме»

Билим бериу учреждениялада къууанчлы ингирлени аллында Парламентни башчысы Татьяна Егорова «Умники и умницы» эришиулени регион бёлюмюнде хорлагъанла Нальчикни 14-чю гимназиясыны бла 2-чи номерли лицейни окъуучулары Кучукланы Маратны бла Ульяна Красильникованы, Экинчи Чегемни 2-чи номерли школундан Дана Алакаеваны законла чыгъарыучу органнга къонакъгъа чакъыргъанды.

Регион бёлюмде хорламдан сора ала федерал эришиулеге чыкъгъандыла. Москвана халкъла аралы байламлыкъла жаны бла къырал институтха окъуучу кирир ючюн а къыралны битеу регионларындан жаш адамла эришгенделе.

Болсада Кучукланы Марат олимпиадада алчы болгъанды, аны МГИМОгъа экзаменсиз алыуну юсюнден бегимге къол салынгъанды. Дана Алакаева олимпиаданы саугъасына тийишли кёрюлгенди, анга сайлагъан вузгъа киргенинде льготана берриликдиле. Ульяна Красильникова уа «Большая перемена» эришиулени ахыргъы бёлюмюне чыгъып, миллион сом къытханды. Дагъыда ол «Юйюр альбом» проект бла «Росмолодёжьну» грантын да хорлагъанды.

Татьяна Егорова жаш адамланы жетишимлери бла алгъышлагъанды.

- Биогюн сизни бла танышалгъаныма бек ыразыма, алай «Ульники и умницы» телеолимпиадагъа къатышхан кезиуден бери сизни жетишимлеригизге къарагъанлай, сурагъанлай турама. Сиз болгъан битеу берилуге да къарагъанма, биргегизге соруулагъа жууапла бергенме. Тюз жууаплагъыгызгъа къууаныпп, ёхтемленип, бек ыразы болгъанма. Бериуню бардырган сизни толу билимигизни белгилегенде уа, биютюнда ёхтемленнгенме.

Бизни республика бу эришиулеге къатышханлы тогуз жыл болады. Бу кезиуде Къабарты-Малкъардан жаш адамла кёслерин иги жанындан танытхандыла. Марат хорлам болдургъан тёртюнчю жаш адамды. Ахыр беш жылны ичинде быллай жетишимибиз болмагъанды. Аны ючюн а сени хорламынг биютюнда къууандырады. Быллай къыйын эм даражалы вузгъа кирирге онг берген олимпиадагъа къатышыу магъаналыды. Энди сени республикада, андан тышында да танийдыла. Бизни фахмулу жаш адамларыбыз билимлерин, хорламгъа итинчилюклерин, хунерлерин кёргюзтгенлерини хайырындан Къабарты-Малкъарны аты къыралда иги бла айтылады. Аталарыгъызгъа, аналарыгъызгъа эмда устаслларыгъызгъа ыспас сёзлени айтыргъа сюеме,- деген спикер.

Татьяна Егорова хорламны болдурур ючюн жаш адамла кёп ишлегенлерин белгилеп, мындан ары да жетишимли болурларын тежегенди.

Къонакъла законла чыгъарыучу органны башчысы бла ушакъ эттенделе, олимпиаданы юсюнден айтхандыла, мындан ары жашауда муратларын билдиргенделе.

Ахырында Татьяна Егорова жаш адамлагъа «...окъууда жетишимлери, салгъан муратларына итинчилюклери...» ючюн КъМР-ни Парламентини башчысыны Ыразылыкъ письмосун бергенди. Бу тюбешиу эслеринде къалыр ючюн а алагъа китапла саугъаланнгандыла.

Окъуучула да спикерге ыразылыкъларын билдирип, туугъан журтубузгъа, жамауатха жарагъан инсанла болуп ёсерге сёз бергендиле.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Кенгеш

Аскерчилени эмда спортчуланы онгдурургъа

КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий баш кюн бардырган жыйылыуда сюзюуге жыйырмадан артыкъ бегимни проекти чыгъарылгъанды.

КъМР-ни жер эмда ырысхы бла байламлы халланы министри **Аслан Тохов** республиканы залог фондуну объектлерини тизмесине тюрлениуле кийиригенлерин билдиргенди. Сёз Нальчикде орналгъан бир мекямны юсюнден барады. Министр дагъыда жеринден тепмеген объекти орналгъан бир жер бёлюмню ФСИН-ни иелигинде болгъан С. М. Киров атлы санаторийге хакъсыз хайырланыугъа бериллигин айтханды. Энтта да бир гитче жер юлюш а республиканы иелигине кёчеди. Анда, Аслан Тохов айтханнга кёре, къую барды.

Къабарты-Малкъарны «Информациялы жамауат» деген къырал программасына тюрлениуле кийирирге оноу этилгенин КъМР-ни экономиканы айнытыу министри **Рахайланы Борис** билдиргенди. Ол алай федерал бюджетден регионнга субсидия бериую юсюнден келишим кючюн тас этгени ючюндю. Ахча информациялы технологияла жаны бла проектлеге себеплик этиуге бериле эди.

Дагъыда республикагъа керекли товарла эмда жумуша сатып алыуну жорукълары тюрлениркидле. Аны юсюнден министр туура этген экинчи проектде айтылады. «Ала бу жумушну игиленлдирир хыйсан бла этиледиле. Эс бурурча ишле бар эдиле да, аланы да тамамларгъа кюрешгенбиз. Энди керекли затланы сатып алыу учууракъ кёлир деп ышанабыз», - деген Рахай улу.

Солдатская элде школгъа дери билим берген учреждение ишлете турады. Аны техника керекле бла жалчытыргъа, ол санда оборудование да сатып алырга 32,3 миллион сом керекди. КъМР-ни эл мюлк министри **Хасан Сижажев** билдиргенича, ол жумуша «КъМР-де эл тийрелени комплекс халда айнытыу» программаны чеклеринде тындырыллыкъдыла.

КъМР-ни къурулуш эмда ЖКХ министри **Алим Бербеков** Къабарты-Малкъарда къурулуш бёлюмню эмда жашау журт-коммунал мюлкню 2030 жылгъа эмда 2035 жылгъа дери айнытыуну с тратегиясы къабыл этилгенин билдиргенди. Анда къадар кёрюмдю, миллет эмда стратегиялы борчла токташдырыладыла. Министр дагъыда жылыу бла жалчытхан организацияны, сора таза суу жибериу эмда канализация жумушланы тамамлау жаны бла бир операторну къурау бла кюреширик кийириллигин билдиргенди. Анда кеслерине къараялмагъан, дагъыда акъылбалыкъ болмагъанланы араларинда саулукълары осал болгъанланы эркиниклерин къоруулауну юсюнден айтылады. Алим Орусбиевич кёргюзтген энтта да бир проект а аскерчилеге, башха къауумлагъа киргенлеге эмда аланы юйдегилерине себепликге быйыл ючюнчю кварталда 120 миллион сом жибериллигини юсюнден эди. Министр дагъыда тиширыулагъа деп жаращдырылгъан Миллет стратегияны чеклеринде этиллик ишлени тизмеси эмда сабийле кёп туурча мадарла этиуге бурулгъан регион программа жаращдырылгъанларын билдиргенди. Экинчисини болжалы 2023-2025 жылла бла чекленеди.

РФ-ни граждан къоруулау, кыйын болумла эмда аланы кетериу ишле жаны бла министерствосуну КъМР-де Баш управлениясыны таматасы **Михаил Надёжин** республикада от тюшюуге къажау энчи режим кийирилгенин билдиргенди.

Кенгешде дагъыда талай программалагъа тюрлениуле кийирилгенини эмда Планла къабыл этилгенлерини юсюнден да айтылгъанды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Юйрениу

Журналистлени усталыкъларын ёсдюрюуню аламат майданы

Кёп болмай Пятигорск шахарда «Машук» билим бериу арада «Мени Провинциям» деген аты бла тёрели битеуроссей фестиваль болгъанды. Ол телевидение фильмлени бла бериулени 24-чю эм радиону бла басманы 17-чи фестивальларын бирлешдиргенди. Аны магъанасы – Россейни регионларында асламлы информация органланы (СМИ) келечилерин Шимал-Кавказ федерал округу адет-тёрелери, маданиятлары, тарыхлары, экономика болумлары, тамаша табийгъаты эм туризм онглары бла шагъырейлендириргеди.

Аны чеклеринде ТАСС – федерал информация агентство «Регион журналистиканы школу» деген билим бериу семинар бардыргъанды. Анга къыралны регионларындан, ол санда Шимал Казказны субъектлеринден, эки жюз чакълы журналист, пресс-службаланы келечилери эм студентле да къатышхандыла.

Бу жол спикерлени борчларын ТАСС-ны сынамлы эм белгили журналистлери толтургъандыла: информация агентствону таматасыны орунбасары Андрей Соколов, пресса-араны таматасы Николай Яковлев, жангылыкъла бла байламлы журналистикадан билим бериу араны таматасы Юрий Родионов, регион форм агентствону таматасы Мария Картуз эм СМИ, реклама, Интернет бла байламлы бёлюмню таматасы Павел Клундук сёлешгендиле.

Семинарны башлай, Андрей Соколов журналистлеге быллай тюбешиуню улуу магъанасы болгъанын белгилегенди. Аны кезиуюнде сынамлы специалистле, лекцияла окъугъандан сора да, коллегалары бла ушакъ этерге, жангы шартланы юсюнден билирге онг табарыкъларын чертгенди. Ол къайсы усталыкъда да жетишимли болур ючюн , айнырыгъа итинирге кереклисин эсге салгъанды эм коллегаларына жетишимле тежегенди.

Николай Яковлев да Интервьюну къалай алыргъа керек болгъанын мастер-классда кёргюзтгенди. Интервью окъуучулагъа сейир болур ючюн, эм биринчиден, журналист теманы иги билирге эм тюз соруула берирге кереклисин чертгенди. Арада ачыкълыкъ, ышанылукъ болмай, ушакъ кыйматлы болмазлыгъын да эсгертгенди. Эм башы уа – журналист ишине кертичилей къалырга борчлу болгъанын энчи амалы жокъду»,- деп къошханды.

Юрий Родионов а федерал СМИ-ге жангылыкъланы хазырларгъа юйретгенди. Ол айтханыча, регионлада саулай къыралгъа сейир болурча жангылыкъла аз тюйюуле къажау энчи режим кийирилгенин билдиргенди.

Кенгешде дагъыда талай программалагъа тюрлениуле кийирилгенини эмда Планла къабыл этилгенлерини юсюнден да айтылгъанды.

Андрей Цицинов, Урал областъда интервьюну къалай алыргъа керек болгъанын мастер-классда кёргюзтгенди. Интервью окъуучулагъа сейир болур ючюн, эм биринчиден, журналист теманы иги билирге эм тюз соруула берирге кереклисин чертгенди. Арада ачыкълыкъ, ышанылукъ болмай, ушакъ кыйматлы болмазлыгъын да эсгертгенди. Эм башы уа – журналист ишине кертичилей къалырга борчлу болгъанын энчи белгилегенди. «Жууаллы адам тутхан ишин осал этер

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Себеплик

Къыйматлы проектле – айныуну амалы

Кёп болмай РФ-ни Экономиканы айнытыу министерствосу бла Россейни Правительствосуну Аналитика арасы видеоконференция халда кенгеш бардыргъандыла. Анда Шимал-Кавказ федерал округда къыймматлы проектлени жашауда бардырыуну амаллары да сюзюлгенди. Анга субъектледе тийишли ведомстволаны келечилери къатышхандыла. Ол санда Къабарты-Малкъардан экономиканы айнытыу министри Рахайланы Борис бла аны биринчи орунбасары, проектле жаны бла департаментни таматасы Хусен Тимижев.

Алай бла РФ-ни Правительствосу Къабарты-Малкъарда 2030 жылгъа дери къыймматлы проектлени бардырыргъа 160756,5 миллион сом чакълы бёлюрге оноу этгенди. Ол Чегемде теплица комплексни, Нальчикде «Мэй» бла «Восточный» микрорайонланы, «Эльбрус» турист-рекреация комплексни, IT- паркны къурулушларына къоратыллыкъды. Сагъынылгъан проектле жашауда бардырылсала, беш минг чакълы ишчи жер къуургъа онг табыллыкъды.

Бизни корр.

Къууанчлы ингирле

Жарыкълыкъ, мудахлыкъ да бирча сезиле

Нальчикде 2-чи номерли лицейни омакъ жасалгъан уллу отоуунда ата-анала, эгечле, къарындашла да олтурадыла. Ариу макъамла эшитиледиле. Аны бла бирге уа мудахлыкъ да сезиледи. Онбир жылны ичинде экинчи юйлери болуп тургъан мектепден, устаслларындан бла тенглеринден айырылыу жашланы бла къызланы кёбюсюне къыйын кёрюнеди.

Къуунчлы ингир концертден башлангъанды. Андан сора сахнагъа 11-чи классланы окъуучулары устаслары бла башха-башха чыкъгъандыла. Аланы мектепни директору Людмила Михайловна Пешкова, биринчи, бюгюннгю устаслары да алгъышлап, майдалларын, аттестатларын, грамоталарын да бергендиле.

Ахырында уа мектепчиле устаслларына, окъуу юйню администрациясына жюреклеринде болгъан сезимлени, алагъа тутхан ниетлерин ачыкълагъандыла, аланы унутмазгъа, лицейни намысын бийикде тутаргъа, къайда болсала да, республиканы атын иги бла айтдырыргъа ант эттендиле.

2-чи номерли лицейни быйыл 151 жаш бла къыз бошагъандыла. Аланы иги кесеги алтын майдалла, къызыл аттестатла, сыйлы грамотла, саугъала да къоллу болгъандыла.

Алгъышлаула, насийхат сёзле

Хасанияда 16-чы номерли мектепни быйыл отуз жети жаш бла къыз бошайдыла. Аланы араларында Баккуланы Магометни къызы Алина алтын майдалгъа, кёплери да эм иги белгилеге тийишли болгъандыла. Уллу къаууму а, спортха, тюрлю-тюрлю олимпиадалагъа тири къатышып, жетишимли болгъанлары ючюн грамотла бла саугъаланнгандыла.

Мектепни бошап чыкъгъан жаш адамланы алгъышлап эмда насийхат сёзле айтып директор Чочайланы Люба, Сабийлени бла жаш тёлюню чыгъармачылыкъларыны республикалы юйюнде бёлюмню таматасы Алина Аутлова, устаслары Улбашланы Азиза, Ногъайлыланы Фатимат, Темуккуланы Зулейха, ата-аналары атларындан а Жангоразланы Малика, Мечиланы Зайнаф да сёлешгендиле. Мындан ары жашауларында кеслерини, ата-аналарыны, мектеплерини, устаслларыны да бетлерин жерге къаратмай, алгъа ёхтем барыларын сюйгенлерин айтхандыла.

Тогъузнчу «А» классны окъуучулары уа тепсеп, жырлап да байрамгъа къууат салгъандыла.

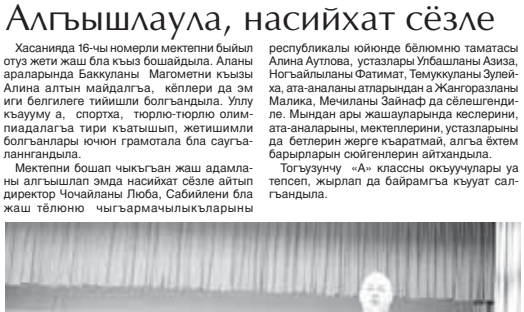

«Сау къал, сюйген школубуз!»

Черек районда озгъан байрым кюн школну бошагъанланы хурметине жарыкъ эмда эсде къалырча ингирле болгъандыла. Аладан бири районну ара Маданият юйюнде да бардырылгъанды.

Омакъла, ариула, къууанч да, мудахлыкъ да бирча сезилген жашла бла къызла онбир жылны окъуп, билим алгъан мектеплерине: «Сау къал», - дегендиле.

Быйыл аттестатланы 131 жаш адам эмда жыйырма бир кадет алгъандыла. Аланы ол къууанчлы кюнлери бла алгъышларгъа районну администрациясыны башчысы Къулбайланы Алан, башха оноучу къуллукъчула, жашланы бла къызланы аталары, аналары, ынналары, аппалары, танышлары да келгендиле. Белгили спортчубуз Туменланы Албертни келгени уа жашлагъа бла къызлагъа бютюн хычыуун кёрюнгенди.

Къуунчны чеги жокъ эди. Мадания юйню жыр-тепсеу къауумлары келгенлени эрикдирмей тургъандыла, зауукълукъ тапдыргъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Магъаналы ушакъ

Элбрус районну тишлеге багъыучу поликлиникасы 1977 жылдан бери ишин бет жарыкълы бардыды. Ол заманны ичинде къаллай тюрлениуле болгъанларыны, жетишимлерни бла кечмиликлерни юсларинденди ушагъыбыз баш врач Ногъайлыланы Исмайылны жашы Мустафа бла. Ушакъны Темуккуланы Асият бардырганды.

«Бизни ишибизде жан аурутуу бютюн бек керекди»

– Мустафа, сиз бу ишге тохташланды алай кёп болмайды, ары дери уа къайда ишлегенсиз?

– Мен Къабарты-Малкъар къырал университетни тишлеге багъыу бёлюмюн эки минг бешинчи жылда бошап, бу поликлиникада ишлеп башлагъан эдим. Эки минг жетинчи жылда, интернатураны бошагъандан сора, бир ауукъ заманны Нальчикде, Республиканы стоматология арада ишлегенме. Ызы бла Жаноктияны амбулаториясында, 2018 жылдан бери уа Элбрус районну стоматология поликлиникасына таматалыкъ этеме.

– Бюгюнлюкде керек врачла жетишемидиле?

– Хау. Врачла жетишедиле. Ала барысы да бийик билимлери, усталыкълары да болгъан адамладыла.

– Бусагъатда энчи иели эмда къырал клиникала да кёп болгъандыла, алай адамгъа, тишлерине бакъдырыр ючюн, ийи врачны тапхан бек къыйынды. Сизни оюмугъузгъа кёре, ол алай некди?

– Билемисиз, не усталыкда да, жаланда окъууну бошап, ишге тохтап, жылла бла ол билимине ышанып къарсланыла кёпдюле. Алай кесини билимини усталыгъыны да ёсюмюне себеплик этер ючюн адам, хар бош заманын тюз хайырланып, окъугъанлай, жангы амаллагъа юйренненгенлей турургъа керекди. Бизни ишибизде уа – бютюнда. Нек десегиз, илму жеринде турмайды. Хар жылдан жангы амалла, дарманла да чыгъадыла. Ала бла заманында шагъыйрелеринип, ишибизде тюз хайырланыр ючюн а, хакъны курсларга да барыргъа керекди. Алгъан билимни да тюз хайырланыуну магъанасы уллуду.

Врачны ишинде уллу кёллюлюкге аз-да жер жокъду. Тишлеге багъыучулагъа да алай. Адамны саулугъу асламысынданы тишлери бла байламлы болгъанларын барыбыз да иги билебиз. Алай, жарсыугъа, кёпле заманында врачлагъа барыр амалтын, ордуун, кеч къалып келеди. Ол заманда уа саусуз кеси да кыйынлады, биз да жарсыйбыз.

– Сиз врачланы ишге ала туруп, артыгъыракъ да къаллай шартлагъа эс бурасыз? Врачны профессионал даражасы неден къуралады?

– Саулукъ сакълау учреждениялада ишлеуни тюз сайлау бек магъаналыды. Врачны сынамы, иши кёллюлюгю, профессионал шартлары аны адамны ачытмазча амалла кёпдюле. Не тюрлю багъыуну башлагъанда да, тишни тазалагъан, къыргъан неда пломба салгъан заманда, ачытмай болмайса. Аны себепли кёпле ачытханны селейтген дармансыз чыдаялмайдыла. Сора биз, саусузну ыразылыгъы бла, аны аллергиясы болгъанын бла болмагъанын билип, дарманны алай беребиз.

Бизге ышанып келген саусузну къорксытмай, ачытмай багъыу баш борчларыбыздан биди, дерге боллукъбуз. Бютюнда шёндю, анестетиклени жылдан-жылгъа игиреклери, кючлюреклери чыкъсанда.

– Поликлиниканы бек уллу жетишимине ахыр жыллада нени санайсыз? Жангы оборудование тишлеге багъыуну игилендириуге не себеплик этеди? Бу эки шарт бир биллери бла байламлымыдыла?

– Сёзсюз. Мен бизде тишге рентген этген кабинет ачылгъанын бек уллу жетишимге санайма. Дагъыда сабийлеге энчи багъыу отоу ачханбыз. Бийик билимли жаш адамланы ишге алгъаныбыз, алагъа сынауларын ёсдюрюрге болушханыбыз да аламатды.

– Врачланы билимлерин ёсдюрюу магъаналыды деп, бир ненча кере сагъындыкъ. Аланы поликлиниканы хакъына курслагъа жиберир амал бармыды?

– Жарсыугъа, кёбюсюнде кеслери тёлёйдиле. Бир амалыбыз болса, артха саллыкъ тюйюлбюз. Врачларыбыз усталыкъларын ёсдюрюуге кеслери да бек сакъдыла.

– Районда бир ненча энчи иели клиника барды. Ол сизни ишигизге чырмау боламыды?

– Саусузларыбызны асламысы, тишлерине бакъдырыргъан алгъа: «Къайры барайыкъ?» – деп сагъыш этедиле. Тергей кетселе уа, анда, мыйда да багъыу бирча этилгенин ангылайдыла. Жаланда анда хакъ бла, бизде уа хакъсыз. Ол заманда, поликлиника хорлайды. Жарсыугъа, кёлайылыла соруусуз хакъ бла бакъдырыуну сайлайдыла. Аны не жаны бла да игиге санайдыла. Дауум жокъду. Хар ким да кеси эркинди врачны да, клиниканы да сайлагъра. Алай, биз этген багъыу, башхаладан иги тюйюл зсе, аман болмагъанын ангылагъанды да кёпдюле. Билгенигизча, районубуз эм уллуладан биради. Аны себепли, ишибиз кёпдю, жуаулыды.

– Питче саусулагъа багъыу а сизде не даражадады?

Кёплени питче заманларында тиш докторгъа барыулары эслеринде къалгъанды. Эсигиздемиди, алгъын анала сабийлерин: «Ыхлы этсенг, тиш докторгъа эltирикме!» – деп къоркъутуучу эдиле. Бюгюнлюкде сабийчикле тиш докторлагъа къоркъмай барыгъа амалла бармыдыла?

– Болмай а. Бизни поликлиниканы сабийлеге бакъгъан тиш докторлары усталыкълары бийик даражада болгъанладыла. Аланы сабий бла къоркъуусуз, ышаныуну, аны къой, шуёхлыкъ байламлыкъ къурай билиулерин энчи чертирге сюеме. Ала питеччиклеге деп, тюрлю-тюрлю саугъачыкъла да хазырлаучудула. Багъыу отоуну къабыргъалары да тюрсюнлю бояльпдыла. Балачыкъ анда сюйген жомакъларыны жигитлерине тюбеп, сейирсинип, акъылын алагъа бёледи. Ала барысы да бизни аламат амаллары-быздыла.

– Сизге келген саусузланы сокъурандырмаз ючюн не этерге керекди, сизни оюмугъузгъа кёре?

– Анга жаланда докторну, ишин билип, аны сюйюп бардыргъаны себеплик этерге боллукъ. Ким да аллай врачны сайлайды. Мен да таматалыкъ этген колективимде, саусузларым бла, персоналым бла да аллай ишанылуну байламлыкъ къурагъра кюрешеме. Адамладан тилеригим барды: тишлеригизге сакъ болгъуз! Дунияда саулукъдан багъалы зат болмагъанын эсигизде тутуп, ордурмай, заманында бакъдырсагъыз, эм азындан, юч жылгъа бир кере келип, къаратсагъыз, биз бек къуаныгыкъбыз.

Къурман

Жюрекни жарытхан эмда огъурлулукъгъа итиндирген байрам

Быйыл дунияны муслийманлары сыйлы Къурман байрамны 28 июньда белгилейдиле. Бу кюнню магъанасы артыкъда теренди. Ол Аллахха сюймеклиги, анга бойсунуу, табыныу, баш уруу, ийнаныуду. Къурман адамны ич дуниясы ариуланганыны, жюрегинде таза ниетле хорлагъаныны, игиликни, мамырлыкъны белгисиди. Аны юсюнден бизге Хасания элни иммамы Мисирланы Тимур хажи бютюн толу хапар айтханды.

ДИННГЕ ЖУУУКЪ БОЛУУ

Хиджраны Зуль-Хиджа айыны онунчуу (28 июнь) битеу дунияда муслийманланы къуучу, жюреклени жаны хатыр кюнлериди. Бу сыйлы кюнню Аллахутала бизге саугъа этип бергенди. Аллахны ахшылыгъындан, бюгюн муслийманла, межгитлеге келип, гайыт намаз къыллыкъдыла.

Сыйлы Къуранда былай айтылады: «Аллахутала ючюн намаз эт, сора мал кес». Бу аятда сыйлы Къурманны юсюнден айтылады. Муслийман межгитте келип, гъайыт намаз къылып, иммамны уязвына тынгылап, ызы бла къурман малны кесерге керекди. Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, хадисинде былай билдиргенди: «Гъайыт намаз къылгъынчы ким мал кессе, ол къурманнга саналмайды» (Муслим). Кёресиз, эм игиси – биринчи намазны къылып, ызы бла малны кесиу жумушду. Алай этген Аллахутаналгъа сюймеклигин, иймани, чомартлыгъын, халаллыгъын билдиреди.

Къурман деген сёз Аллахха, ол бизге саугъалагъан диннге жууукъ болуу деген магъананы тутады. Ол Ибрагим файгъамбарны заманында келген къуллукъду. Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, былай айтханды: «Адамны жашы Аллахха жууукъ болады Къурманнга мал кессе. Хар къурман мал Къыяма кюн шафагъат этеркди. Аны ючюн адамны сыйы, даражасы Аллахны аллында бийикде боллукъду. Этигиз къурманыгъызны таза жюрекден, ыразы болуп» (Тирмизи).

КИМГЕ БОРЧДУ?

Биринчиден, хар онгу болгъан муслийман эр кишиге бла тиширыугъа. Башхача айтханда, малны кеси тутхан, неда аны сатып алыргъа ахчасы жетген, ёнккоче кирмеген. Экинчиден, акъылбалыкъгъа. Жолгъа чыкъмагъан, юйде тургъан, фитир садакъа берирге онгу, амалы болгъаннга да борчду ол. Дагъыда къул болмагъан эркин адамгъа, тутмакъда турмагъаннга, башына эркин адамгъа.

Малны кесген кезиуде **ниети** Къурманнга аталыргъа керекди. Аны боюнун тартыргъа хакъ тёлеп адамны чакъырыргъа эркин этиледи. Алай ахчаны орунуна эт берирге уа жарамайды, аны ислам унамайды.

Анас – файгъамбарны сахабасы – былай билдиргенди: «Мухаммад файгъамбар Къурманнга зки къой сойгъанын кёргенме. Ол къойну аякъларын бирге къысып, «Бисмилляхи. Аллаху Акбар»,– деп, бойнун тартханды» (Муслим. Бухари).

КЪАЛЛАЙ МАЛ ЖАРАЙДЫ?

«Къурманнга уллу мал союгъуз. Аны юсюнде хар тюгюне да сууаплыкъ бериледи»,– дегенди Мухаммад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун (Абу-Дауд).

Биринчиден – тюени (5 жылы толгъан). Экинчиси – тууар мал (эки жылы толгъан), неда жылы толгъан эчкини. Къойну да жарайды къурман этерге, эм игиси анга жыл толсады. Алай ол уллу саплы болса, этин ючге бёлюп, уялмай бир кесегин садакъагъа чыгъарыргъа, экинчиси бла адамланы сыйлагъра эмда юйде къоярга да жете эсе, аллайны да соягъра боллукъду. Юйюрге бир неда талай къойну соягъра эркин этиледи. Ол а жарылланы юлюшюн байыракъ, толуракъ этеркди.

Тауукъ, хораз деген ол къанатлыланы къурман этерге жарамайды. Дагъыда ауруу, кемчилиги болгъан малны да жарамайды къурман этерге– кёзю чыкъгъаны, къулагъы жыртылгъанны, башха къыяу болгъанны. Къурман – садакъады, алай эсе уа, эм ариуну, эм игини сайларгъа борчлубуз.

Мухаммад файгъамбар къойну кесерге сюйгенди бу байрамда, ол бизге да сюннетди. Туугъан сайлиге да эркинди къурман этген. Алай ёлгенни аты бла кесеу жарамайды. Къурман къуруда сау адамгъа этиледи.

Аталгъан малны юч кюнню ичинде кесерге керекди. Бирле кече соягъра жарамайды дейдиле. Алай чыракъ жанып, хар неда кёрюне эсе, этин кир этмей, таза жерде толтура эсенг бу жумушну, анга чырмау жокъду динде. Жаланда байрамны ючюнчю кюнюню ашхам намазына дери бу къуллукъну толтуруп бошаргъа тийишлиди. Алай бек сыйлысы уа – аны биринчи кюнде этседи – энчи белгилеп айтыргъым – гъайыт намаздан сора.

Бичакъ жютю болургъа керекди, боюнун тартханда мал кыйынлмаз ючюн. Къойну сойгъанда юч аягъын къысаргъа, бирин а эркин къяргъа керекди. Ол а къандан тазаланыр ючюн этиледи.

ТАКБИР ЭТИУ

Сёзге, тууар малны жети адамгъа юлеширге боллукъду да, аны алгъанладан бирини окъуна ниети Къурман бла байламлы болмаса, ол къабыл кёрюллюк тюйюлдю. Аны ючюн юлюшге кирген хар адамдан да ниетин сурагъра тийишлиди. Угъай, эт керекди, дегенни къошмагъыз.

Муханмад файгъамбар, Аллахны саламы анга болсун, къурман малны сойгъан биринчи жыл: «Я Аллах, бу менденди»,– дегенди. Экинчи жыл а менден, сора юйюрюмденди, дегенди. Файгъамбарны жашауу бизге юлгюдю, аны ючюн малны юй башчы кесген кезиуде ниетинде биринчи кесим эмда экинчи юйюрюнде адамларын ючюн дерге, такбир этерге керекди.

Бу байрам кюнде сыра, чагъыр, аракъы, алача башханы жюрютмегиз. Аллахутала бизге фарыз этип берген жумушну харам суула бла бузмагъызы! Ичгенни кёрген эсегиз а, аны тыйыгъыз, анга къажау къаты болугъуз.

ЮЧГЕ БЁЛЮУ

Эт ючге бёлюнгенин барыгъыз да иги билесиз. Аны биринчи жарымын факъырлагъа, мискилеге юлеширге тийишлиди. Экинчисинден аш этип, юйге келген къонакъланы сыйлайса, ючюнчюсю уа юйде къалады. Ол да сюннетди. Къурман малны этин мискилийман болмагъанлагъа юлеширге жарагъанын белгилерге сюеме.

Алай мискилеге сюекленни берип, кесинге ариу шаугютрени къойсанг харамды! Аллахутала аллай къурманны къабыл кёрмез. Аны бла бире этни саулай факъырлагъа юлешип къойан да керахатды, юйде сабийле ауузланырча къоярга тийишлиди.

АНЫ АЛЛЫНДА КЮН

Къурман байрам кюн эрттенликде жуууп, абидез алып, ариу ийис этип, таза, ариу кийинип, ауузланмай межгитге келген сунннетди. Аны аллында он кюнню ораза тутулады, гъайыт намазгъа дери ауузланмагъан да ораза тутханны магъанасыды.

Байрамны кюнлеринде хар фарыз намаздан сора такбир этген да сюннетди. Къуран окъугъуз, минчакъ санагъыз, Аллахуталагъа махтаула салыгъыз, факъырланы къууандырыгъыз, сууап ишлени кёп этигиз, гюняхдан, кёзбауу садакъадан артха туругъыз. Бу сыйлы байрамда исламны ариулугъун кёргюзтюгюз.

Къурман кюн мал сояма деп, ёнкюче кирирге, юйюрюнгю, сабийлени жунчутургъа, мискин къоярга жарамайды. Сабийге аш-суу, кийим алалмай къалсанг, гюняхлы болурса. Онгу болмагъанны Аллахуталаны аллында гюняхы жокъду.

НАСИЙХАТ

Дагъыда **мал сатхан адамлагъа насийхат** этерге сюеме: Аллахдан къорксугъуз, кюйну багъасын къылыкъсыз кёбейтгенлеге айтама. Къызгъанч болмагъыз, бу кюнлени хайырндан байыкъланыргъа кюрешмегиз, халлалыкъны унутмагъыз, алыучулагъа сакъ болугъуз. Чомарт адам жууукъду бизни Жаратханнга, мюлкюнгю жутлукъ ючюн харам этип кёммагъызы. Къолундан келмегенге да онг бериги Къурманнга къошулургъа.

Хурметли дин къарындашлары бла эгечлерим! Аллахутала битеу этилген намазланы, къурманланы, сууаплыкъланы, тутулгъан ораза-ланы къабыл кёрсюн. Къыяма кюнде бизни Жаратханны аллында аланы файдасы, себеби бла Жаннетге барырча амал, къарыу да берсин. Экинчи бу саманнга толу ийман бла, дин бла, къууанч бла, сау-саламат жетейик.

ТИКАЛАНЫ Фатима
жазып алгъанды.

Табийгъат

Бир жол таулада

Беккиланы Омар «Заман» газет бла эрттеден бери байламлыкъ жюрютеди. Ол злнин, аны ахшы адамларыны, табийгъатны юсюнден да сейир материалла жазып жибереди. Аны эсселерин окъуучуларыбыз сюйюп окъуйдула, аны юсюнден тюрлю-тюрлю тюбешиулерибизде, газетге жазып да билдиреди. Бу жол да ол таулагъа сейир жолоучулугъуну юсюнден жазгъанды. Аны басмалайбыз.

Къуйгъан жауунладан сора кюн ачыльды. Энди битеу керекди затланы жыйып, жолгъа атланырга боллукъду. Ауушха жол болмагъаны себепли, аны жаяу ауаргъа керекди.

Ол жаныуарла, адамла теплеген ызладан башланады. Алай анга алыкъа узакъды, ары жетер ючюн, тик бетни башына чыгъаргъа керекди. Тюз ёрге баргъандан да хайыр жокъду, болсада амал барды, ары-бери бурулуп, айланч-буйланч барыргъа.

Юйренмегенден болур, терк окъуна арыйса. Аякъларынг къоргъашын къуйгъан кибик, ауур боладыла эм кырдыкда терк-терк учадыла. Аны бла бирге хауа жетмей, солууум тыйылып, бурунум эм ауузум бла бирча солуйма. Адыргыдан кольларым бла кырдыкга илинирге кюрешгенлигиме – болушмайды. Терлегеним бетим бла барады, тер кёзлерими кюйдюргенден жукъ кёрмейме, юсюм суу болгъанды. Жюрегим а асыры терк ишлегенден, тышына чыгъаргъа хазырды. Кесим да суусандан ёлеме, тилим къымылдамайды.

Кюн болмагъанча къыздырады, ачыугъа, хауа да айланмайды. Андан кьачып солуюм дегенингиз, тёгерекде ауана эсенмейди. Ичинде гырт хант тузу бла артмакъ, сыртыма жабышханды. Карыусуздан эм тюнгюлюп, не этерге билмей сюелген жеримде, борбайларым къыркъылып, эниште чёгюп къалдым. Азау а булутладан биймкде кёрюнеди.

Энишгеде, жилян кибик къынгырмынгыр бурулуп барады тау черек. Мен анга сукъланып къарайма, ол а кюнде кёк бет алып, шорхулдап барады. Мындан ары тёзалмай, нени да къоюп, черекни къатына келип, аны таза, сууукъ сууундан ичалгъанымча ичип, сусабымы къандырайым, дер да бир болдум. Алай таплы умут, кёз ачхынчы, думп болуп кетди: азауда болур ючюн энтта да бир бирлеринден бийик эки-ючи сыртдан ётерге керек болгъаны эсинге тюшенде. Солургъа заман жокъду. Къаранглыгъа дери башха ауузда болургъа керекди.

Былай сюркелип баргъан файдасызды, башха жол излергге керекди. Жаяу жолчукъну табып, ана бла ёрге чыгъа, эниште тюше келе келгенлей, ол мени уллу кенг талагъа келтирди. Мында, солугъан да эте, эсими жыйдым. Къыйын болса да, быллай жолчукъна бла жюрюрге бек сюеме. Бийик тик тауну кёнделен баргъан жолчугъунда бара, ёрге къарасанг, кёзлеринг кёкге тирелип къаладыла. Эниште къарасанг а, тюбю кёрюнмейди, башынг тёгерек ариулугъундан кёзюнгю айырмазчады. Сейирлиги уа неди десенг, бу жолчукъланы адамны аягъы тиймеген жерледе, табийгъатны бирлигин бузмай, жаныуарланы хайырындан тапдыргъан бёлюмню баш борчларындан бириди. Аны тынгылы тамамлар ючюн а бийик технологияла эм амалла да хайырларыгъа керекдие. Арт жыллада «Саулукъ сакълау» миллет проектге кёре медицина организациялагъа танг кесек оборудование алынгнанды. Мындан арысында да болумну иги жанына тюзетир ючюн къадалып кюреширикбиз – дегенди Рустам Калибатов.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман
хазырлагъанды.

Саулукъ

Тюз башланнганлай тинтирча

Кёп болмай Нальчикде «Аш орунда бла чегиледе онкология ауруугну тинтиуде бийик технологиялы эндоскопия» деген аты бла илмупратика конференция болгъанды. Аны ача, КЪМР-ни саулукъ сакълау министри Рустам Калибатов федерал араладан специалистле регионладан коллегаларына сынамларындан бildиргенлерин уллу себепликге санагъанын айтханды.

Форумну чеклеринде эндоскопия бёлюмню тамаласы, медицина илмуланы доктору профессор Сергей Пироговну башчылыгъы бла Москвадан П.А. Герцен атлы илму-излем онкология институтну специалистлери Къабарты-Малкъардан, Къарачай-Черкесден, Шимал Осетиядан, Чеченден эм Дагъыстандан коллегаларына лекцияла окъугъандыла эм мастер-классла да бардыргъандыла. Саулай алып айтханда, бу жол билимлерин бла сынамларын алтмышдан аслам адам ёсдюргенди.

– Онкологияны башлана тургъан кезиуюнде ачыкълау кёплеге болушургъа онг береди. Бюгюнлюкде ол биринчи медицина болушлукъ къуралгъанларыды. Дагъыда ала жолоучуланы керекли жерлерине тынч, терк жетерге болушадыла.

Тала бла бара туруп, шорхулдагъан тауушу эшитиледи. Жууукъ барып къарасанг, уллу ташны тюбюндан, ариу суучукъ тышына чыгъып келеди. Шауданчыкъны таза сууундан ичип, жолгъа атланама. Мен мында биринчи кёрген жаныуар – жаз киштикди. Бийик, къалын кырдыкланы ичинде, къуру югчюл кылакъларындан сора жукъ кёрюнмей, жукълап турады.

Тала бираз тар, къуругъан кылакъларга бёлюне эм бир кесек кётюрюле келип, бийик тик къяны этегине тирелип къалады. Энди уа бир-бир жерледе адам кьолу бла кесип ишлеген жолчукъ кёрюнеди аллымда. Он асыры тардан, сыртынгы къаягъа тынгылы тирерге чырмагъаны ючюн, артмакъны да кьолума алып, къабыргъаммы бурып, аз-аз тебе барама. Эниште къарасам, тыллыуум тыйылады, башым тёгерек айланады. Тюбюнде чырпыла, алаша кьайын терекле ёседиле. Анда келген суучукъ къалын ёсюмледен кёрюнмегенликге, тауушу жар жел ургъанлай эшитиледи.

Къыйналып, кючден-бутдан кьолларым бла къурбгакъ чырпыладан эм кьаяны аллына чыкъгъанладан тутып, энишге кетеме деп, къоркъаръкоръа барама. Топуракъ юзмез бла бирге эм ташчыкъла башындан башыма, жагъама кьуюладыла. Кёп да турмай, таш бла къаты затха тийгенча тауушу эшитиледи. Ол а бир-экиге къаягъа тийип чартлагъан ташла энишге учуп барадыла. Бичакъча жютю, кьаяны аллына чыкъгъанладан терк-терк тутуп тургъаныма ючюн, кьолларым кьан жугъу болгъандыла. Бир-бирде, аякъ тюбюмден таш ычхынып энишге кетип, узакъда зынгырдагъан тауушу эшитиледи. Ол заманда, терк окъуна кьаяны аллына чыкъгъаннга кьолларым бла илинип таянчагъым болмай, энишге салынып кьалама. Ау халде кёп турургъа амал жокъду. Битеу кьарыууму жыйып, кьоллагъа кючю салып, ёрге, бир тюз жерчикге чыгъама.

Тёгерегимде бир тутхуч зат жокъду. Энди жеримден тепмей, арыбери кьымылдамай турургъа керекди. Ансы тюбю болмагъан кьаягъа чакъырылмагъан кьонакъ болургъа кьоркъууду. Башындан тюшген таш, манга илинирге аз кьалып, жаным бла окъча учуп кетип, терекни бутагъына тийип, кьалын чертлеуюнню ичинде тас болады. Кюн а, биягъы эсепсиз кьызыдырады. Бир кесек солугъан да этейим, кесиме да келейим дегенлигиме, тёгерекде салкъынлыкъгъа окуна ушагъан, айхай, бир зат болса уа, не жарлы эдинг.

Андан ары алда, кеси да оюлургъа, юзюлюрге ёч, анда-мында жаяу жолчукъда ёсген алаша чырпыладан сора бир битими болмагъан, тик кьабыргъа. Мындан ары барыргъа жолчукъну бир-бир жерлерин атлап ёталмазча, юзмез бла таш кьатыш кьаталып тургъан тёбеле тыйгъыч салладыла. Аумай турурча аякъларыма чёгюп, ол кьалауланы кьолларым бла чучхуп, жумушатыргъа тюшдю. Аны ючюн кьолларымда кьан юйюшгенге кьара болуп кьалдыла. Алай зте, гитче тёбелени аякъларым бла ары-бери чача, алгъа тебиреп барама. Кёп кере аллыма улу ташла да чыгъадыла. Аланы кючден-бутдан эрттеден бери тургъан жерлеринден тепдиреме. Ала уа алларына тюшгенлени аудура, чача, башха ташлагъа тийгенлей тауушу этип, энишге кетип барадыла. Жолну бу юзюгю кёп заманны эм кьаръуну алады.

Бийикден-бийикге чыгъа баргъанынг бла, жел да бекден-бек уруп, сени жеринген тептиирге кюреше, бетинге кьумну атады. Кёзлерим жиляйдыла, ауузумда да юзмез кьыжылдайды. Биягъы суусап кьысханды, кьарыуум кетип барады. Мындан ары барлыгъым келмейди, бармай да амалым жокъду.

Кьыйындан-кьыйын болуп барады жол. Ани учу-кьыйыры кёрюнмейди. Азаугъа терк эм тынч чыгъама деген оюм, болмазлыкъ умутха бурулуп кьалады. Артха айланнган жол ёлюм кибикди. Кьуру ёрге чыгъаргъа боллукъду, эниште тюшерге чыртда амал жокъду. Аны себепли – алгъа эм ёрге. Женгил ашны сезе, кьуш, уллу кьанатларын кенгнге керип, энишгеден энишге тюше, башымда тёгерек учуп айланады. Менден тюнгюлгенден сора башха жерге учуп кетеди.

Сен, сабий анасыма аралгъанча, башынгы ёрге кётюрюп, умут этип кьарайса азаугъа. Башында терекле, байракълача чайкъала, кеслерине чакъырадыла. Энди бир тебиниу кьалгъанды. Жаяу жолчукъ аз-аз кенгере барады эм салкъын аязчыкъ да бетиме урады. Сол жанында кьаяны этегинде наныкъны кьалын жери кёрюнеди. Бир кьауум аз тауукъ, адамны кёргенлей кьоркъуп, кючден-бутдан ёрге учуп, кьоншу тёбени башына кьонадыла. Бекден-бек эшитиледи тау суучукъну шорхулдауу. Онг жанында, учсуз-кьыйырсыз жашил "генгизде", айрыкамгъа ушаш, кюнде кёк бет алып жылтырайды тёгерек маталлы чыран. Аны тюбюнде кьар суу бирге жыйылып, кёзге кёрюнмей, таша ичинде тас болуп кетеди.

Энди чыран бла барыргъа тюшгенди. Аны башында болур ючюн, ташланы бир-бири юслерине салып, алай минергге керекди. Тагъай чурукъланы да кийип, бичакъ бла чунгурукъла эте, баурланып барама. Бир кесек да энишге уча, бийикден-бийик чыгъа, чыранны кюн тиймеген жерине жете-теме. Былайда аны юсю кьатыды эм учкалауукъду. Энди мындан ары барыр ючюн иги сагъыш этерге керекди. Алай заман жокъду. Чыран, кьарап-кьарагъынчы жарылып, неда жеринден тебип, кьаядан энишге кетерге боллукъду. Аякъларым бла бузгъа иги тирелип, бичакъ бла да ишлей, ёрге чыгъа, чыранны башына жете келгенлей, аякъларым учкалап, миялада учханча, энишге кетип барама. Эки кьолум бла бичакъны бузгъа тирегенликге, анда иничке кьчыкъ кьойгъан болмаса, жукъ тыймайды.

Ахыры 4-чю бетдеди.

Жыйылыу

Билим бериуню игилендириуню мадарларын сюзгендиле

КъМР-ни Жарыкъландырыу эмда илму министерствосуну Устаздаланы усталыкъларын кётюрюу жаны бла арасында бардырылгъан сессияда жанны окъуу жылдан башлап битеу къыралда билим бериуню ишин жангыча къурауну амаллары сюзюлгендиле. Анга Москвадан Педагогика къырал университетни илму-методика арасыны директору, профессор Виктор Чертовну башчылыгында окъуу юйню алимлерини къууну келгендиле.

«Бу тюбешиу не жаны бла да хайырлы боллугъуна эмда аны кезиуюнде магъаналы оноула этилликлерине ийнанама. Дагъыда ол билим бериуде ишлегенлени методика жаны бла жалчытыуда магъаналы атлам боллугъуна ишетим жокъду», – дегенди сессияны башлай, КъМР-ни жарыкъландырыу эмда илму министри Анзор Езаов.

Ызы бла Виктор Чертов сёлешгенди. «Бола тургъан тюрлениуле бизни барбыздан да профессионал усталыгъыбызны, билимибизни дайым ёсдюрюню, жангычылыкъланы сингдириую излегенлерин ангыламагъан болмаз. Ала бек алгъа ишни бютюн къыйматлы бардыры́гъа, федерал къырал стандартланы къураугъа эмда окъуучулагъа тынгылы билим бериуге бурулпдула»,– дегенди профессор.

Сессиягъа республиканы муниципалитетлеринде билим бериу жаны бла ишлегенле да къатышадыла. Жыйылыу экиге бёлюнюп бардырылгъанды. Биринчи кесегинде къонакъла сёлешгенديле. Ала федерал билим бериуню бир амалы болугъа керекликни юсюнден айтхандыла. «Устазлагъа бла оноучулагъа илму-методика жаны бла себеплик этиуню бир федерал амалы регион кесегин айнытыуну проектлерин жарашдырыу» деген ат бла бардырылгъан экинчи кесеги уя экспертлени, модераторланы къатышыуларыбла оюн халда ётгенди.

Сессия эки кюнню барганды, ол кезиуде кёп тюрлю соруула кётюрюлгендиле. Аны кезиуюнде ачыкъланнган кемчиликле, жетишимле да быйылны ноябрь айында ётерик битеороссей стратегия сессияны кезиуюнде сюзюлюкдюле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Эришиу

Хорлам бла къайтхандыла

Озгъан ыйыкъда Владикавказда РФ-ни МЧС-ини СКФО-да жер-жерли органларыны командаларыны араларында волейболдан эришиу ётгенди. Анга къатышхан жети командагъа кеслерин сынар онг чыкъгъанды. Жашла, асламлы борчларындан сора да, волейболда усталыкъларын да ачыкълагъандыла.

Эришиулени къууанчлы ачылыуларына РФ-ни МЧС-ини Шимал Осетия-Алания Республикада Баш управлениясыны таматасы Александр Хоружий да къатышханды, командалагъа жетишими болурларын тежегенди.

Къаты сермешледен сора эришиулени ахыр кесегине чыкъгъанланы къауумунда Къабарты-Малкъарны бла Ставропольну командалары да бар эдиле. Къалай-алай болса да, бизни республиканы келечилери хорлагъандыла. Ставропольчула – экинчи эм Дагъыстанны къутхарыучулары ючюнчю жерлеге чыкъгъандыла.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Маданият

Умутландыргъан кёрмюч

Бу кюнледе Берлинде жаш суратчы Бийкъанланы Ахматны энчи кёрмючю къуралгъанды. Аны Германияда жашагъанла бу айны ахырына дери кёрюрге боллукъдула.

Ахматны алгъышларгъа анда жашагъан дизайнер Созайланы Джамиля (@mila_kereff) да бергъанды. Миллетибизни эки фахмулу да келечиси чыгъармачылыкъ ишлерин эмда жангы проектлерин сюзгендиле.

Тыш къыралны жерлешлерибиз, он санда Германияда жашагъанла да, интернет бла газетибизни аслам окъуучуларын эсге ала, кёрмюч бла Postdamer Strasse 103 адрес бла барып шагъыйрелинр онг болгъанын билдирирге сюебиз.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Газетни келир номери 30 июньда чыгъарыкъды.

ЕГЭ-2023

Ахшы муратлагъа элтген ышаннгылы атлама

Быйыл школланы тауусхан сабийле энди сайлау халда берилген тыш къыраллы тилледен бла информатика эмда ИКТ-дерсден ЕГЭ-лени берип бошагъандыла. Алай бла уа Бир къырал экзаменлени мурдорлу кезиулери да бошалгъанна саналады. Аланы эсеплери уа алыкъа белгили тюйюлдюле.

Сынауланы эндиги-къошакъ халда бардырыллыкъ урумлары да башланнганды.

Хар жылдан да мектеплени тауусхан жашларыбыз бла къызларыбыз кеслерини экзаменледе болдургъан жетишимлери бла жаланда аланы окъутханланы бла ёсдюргенлени къуандырып къоймай, бизни да ётхемлендиреди. Хар жолдан ЕГЭ-леде жюз неда токъсандан аслам балла алгъанларыбыз болгъанлай келедиле.

Сёз ючюн алып айтханда, Улбашланы Дарья Хасанияны битеулю билим берген школун 2020 жылда бошагъан эди. Ол орус тилден 92 балл алып, майдалгъа тийишли да болгъан эди. Алай эсе да, филологияны сабийлигинден да сюйген окъуучу, ол эсебине ыразы болалмай, экзаменни дагъыда 2021 жылда жангыдан берип, жюз балл да алып, муратына жетгенди. Бюгюнлюкде уа ол Санкт-Петербургну тил билим эмда литературоведение къыралл университетини филология ызында окъуй турады.

Буштокъланы Диана уа Москвады 1310-чу номерли мектебин 2021 жылда жетишимли бошап, орус тилден ЕГЭ-де жюз балл алгъанды. Орус литературадан а 84 баллгъа тийишли болгъанды. Ол окъуучуланы алышыу жаны бла программаны чеклеринде Германияны школунда билим да алгъанды. Бюгюнлюкде уа Россейни къырал гуманитар университетини ингилиз тил бёлюмюню студентиди.

Тырныауузну бешинчи номерли гимназиясыны выпускниги Жанатайланы Азинат а орус литературадан алгъан эди 98 баллны. Бу сынау эм къыйын ЕГЭ-ге саналып келеди. Бусагъатда ол МГУ-ну филология факультетинде окъуй турады.

Озгъан жылда орус тилден жюз балл алгъан сабийлени санында уа Яникойну Байсолтанланы Алим атлы мектебинден Гыжгылаты Салима болгъанды. Аны устазы уа Жолабланы Мадина Магометовнады. Бюгюнлюкде къызчыкъ КъМКъУ-ну тыш къыраллы филология факультетинде билим алады.

Быйыл да бу школдан окъуучуланы ЕГЭ-леде эсеплери кёллендиреди́ле. Химия дерс къыйын болгъанын барыбыз да билебиз. Беппайланы Фатима бу предметден сынауда 95 баллгъа тийишли болгъанды. Орус тилден 87 балл, математиканы мурдорлду тюрлюсюнден «беш» алгъанды. Алыкъа биологиядан эсебин сакълап турады. Окъууда болдургъан жетишимлери ючюн майдал бла да саугъаланлыкъды.

Фатиманы химиядан мектепде устаз Жаникаланы Залина Жаматовна окъутханды. Ол репетитор Елена Борисовна Щербанькга да жюргенди. Экисине да аны жетишимине къошхан юлюшлери ючюн ыразылыгъын билдиреди. КъМКъУ-ну медицина факультетине кирип, артда эндокринология ызны сайларгъа сюеди.

Уяналаны Аида да Яникойну битеулю билим берген школун бошайды. Ол а орус тилден 95 баллгъа тийишли болуп, устазы Бёзюланы Фатима Ибрагимовнаны, бирсилени да къуандыргъанды. Эсеби ючюн ыразыды. «Кесими эссизлик этгенин болмаса, экзамен кыйын кёрюнмеген эди», – дегенди.

Биологиядан эсебин сакълайды. Аны да врач болур мураты барды. Къагъытларын республикада, андан тышында окъуу юйлеге да берир акъылдады. Къайры ётгенине кёре сайлауун да алай этерикди. Жетишимлери ючюн Аида да майдал бла саугъаланырыкъды.

Кертиди, мектеплени бошагъан да бир жолгъа жазар, билдирир онгубуз аз эсе да, биз сынауланда ахшы жетишимле болдургъанлар рыбыз, бирси эришиуледе, олимпиадалада алчы эмда айырмалы болгъанларыбыз ючюн не заманда да къууанабыз эмда кёлленебиз. Бюгюнлюкде сайлагъан окъуу юйлеринде билим алырга мурат этип тургъанларыбызны уа ол умутлары толуп, мындан арысында да жетишимли болгъанлай, атларын да игилик бла айтдыргъанлай турурла деп ышанабыз.

Беппайланы Фатима.

Уяналаны Аида.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Ахыры. Аллы 3-чю бетдеди.

Бир жол таулада

Артмакъ да, ачыугъа, энишге тартханлай турады. Алай эте келгеннлей, аягъым бир каты затха тиреледи. Ол а – чырандан ёрге чыгъып тургъан къая къыйыры. Андан сора сау къалгъаныма къуаныпп, таукел да болуп, къарыу да алып, тири-тири къымылдап, чыранны башында болама. Бу тюз болгъанына, аякъ юсюнде аумай бирча турургъа амал барды. Чыранны къыйырындан азаугъа дери адам бийиклиги бир барды. Энди ёрге уа, къалгъанлагъа ушамагъан, башха тюрлю чыгъаргъа керекди.

Башында ёсген терекни бутагъына жыжымны сыза туруп эслегенме, тырнакъ тюплеримден къан келгенин. Къаты тутханына ишексиз болгъандан сора, жыжымны бирден кесиме тартдырып, аякъларым бла уа къаягъа тирелип ёрге чыгъа барама. Алай бара тургъанлай, онг жанымда чыкъырдагъан тауушу эшитеме. Ол а къаягъа жабышып тургъан буз. Кесини ауурлугъун кётюралмай, мени да жингиригиме аз къатылып, къаяны аллына чыкъгъанлагъа тие, тюз чыраннга барып тюшеди. Аны бла бирге чырандан мазаллы буз жарылып, бекден-бек тебе, сол жанына бла онг жанына бурула, ташла юсюнде тюрлю таууш эте, учхалап барады. Тёше жеттенлей, жерден ёрге кётюрюлюп, аллына чыкъгъан уллу ташха кесин уруп чачылады. Ташны башында гитче бузчукъла кюнню таякъларында бюгюле, тейри къылычха ушаш жылтырайдыла.

Жарылып кетген буз болгъан жерде быытырдан къалгъан жерге жабышып тургъан сары бетли битим кёрюнеди. Аны да къоюп, ёрге чыгъа келгеннлей, жел угъай, аяз оюсуна айланнагъан заманда, эсингде болмай тургъанлай, къайдан зе да тюрлениучю жел келеди. Тагъылып тургъанымлай, мени ары-бери чыкъгъанлыкъгъа, анга зс бурмай, ёрге чыгъа барама. Алай эте тургъанлай, жел бютюн бек уруп башлайды. Аны бла бирге жауун да келеди. Аякъларым бла къаягъа не бек тирелирге кюрешсем да, жауун къатыш жел сол жанымы, элтип, къаягъа эки-юч кере къаты урады. Бир кесекден онг жаным бла да тюз алай тиеме.

Желде терекни бутагъы сынады деп къоркъгъандан, бирча терлеген да, жибиген да этип, талай заманны жыжымдан къаты тутуп, салынгъанлай турама. Насыпха, жел сел бола кетип, уллу агъач таба кетеди. Аны кёргеннлей, кесим да билмей къалай чыкъгъанымы, терк окъуна башында болама. Бу ётюу барындан да къысха эм къоркъуулу эди. «Таулада сёз къысха, жыжым а узун болургъа керекди», – дегенни кертилигин бюгюн кёзюм бла кёрдюм.

Жыжым мындан бираз къысха болса, терекни бутагъына жетерик тюйюл эди. Барлыкъ жериме жетерге агъач бла бир кесек ёрге чыгъаргъа керекди. Тау этегинден азаугъа дери баргъан жолунгу кёлюнге келтирип, энишге къарайса. Къалай эсе да битеу хар зат терк болгъанына, къаллай тыйгъыучладан ётгенинги сезмейсе, эсингде къалмайдыла. Биринчи кере алай кёрюне болур. Кертисин айтханда уа, узун, азап берген, арытхан, аллындан билинмеген болумла чыкъгъан, къоркъуулу, къыйын жол эди. Къалай-алай болса да, сен муратынгъа жетиеусе, азау сенинди. Узакъда къол аязда́ча кёрюнеди эл. Бахсан суу кесини кёп бутакълары бла шуулдап барады. Тёгеркни чарс алгъанды. Уллу жолла, жаяу жолчукъла, къалалагъа ушагъан азаула, кёкге жетген къаяла, гатлешле, учсуз-къыйырсыз, къайры эсе да узакъгъа кетип баргъан ёмюрлюк чыранлары эм къарлары бла тау тизгинле, черекле, нарат агъачла, битеу бу кёрюнген табийгъат къымылдагъанлай турады. Таулагъа жаз келди.

Тюрлю-тюрлю бетли, кеси да нарат гаганакладан толу, эниш тала бла энип келеме. Таланы эки жанында, сыйлагъан къалаурла кибик, бийик эм тюз нарат тизгин сюеледи. Тыйын, бир гаганакны ала да ата, башхасын ала тургъанлай, кеси танымагъан аякъ тауушну эшитип, терк окъуна терекге минеди. Бир кесек сакълап, жумушакъ къуйругъун булгъап, бир бутакъдан башха бутакъгъа секирип, тас болуп къалады. Аллымда, къалын агъачдан толгъан, ортасы бла уа сыртлыкъ баргъан чат эслейме. Сыртлыкъны этегинде суу секиртме, аны тюбюнде уа кёл кёрюнеди. Бу, тёгереги борщевикден бла къамишден толгъан суу орунгъа, не заманда да жугъутурла эм башха жаныуарла суу ичерге келедиле.

Мында – мустакга ушаш, уллу мюйюзлю жугъутурла балары бла бирге. Аланы ичлеринде биринчи кёзге илинген – сары сакъалы бла уллу жугъутур-башчы. Аладан бир кесек артдаракъ къалып, ашыкъмай, сагъайып, къоркъагъыракъ болуп келедиле къашха эчкиле да. Ала бла бирге, эки жаныда тюгю бла, тюлкю. Суусап тюрлю-тюрлю жаныуарланы эм адамланы жууукълашдырады. Барысы да бирча суусапларын къандырып, хар бири да жерлерине тебирейдиле. Тюлкю, сескекленнген кёзлери бла къарай келип, артха ыхдырыла, тик бурулуп, терк окъуна къалын тюртюню ичинде тас болады. Адамны кёргеннлей, къашха эчкиле эки-юч кере секирип, кёз ачынчы, агъач къыйыргъа жыйылып къаладыла.

Жугъутурла, тышындан келгенден алай бек къоркъмай, акъыртын ёрге чыгъып барадыла. Гырт тузланы жаныуарлагъа тап жерге салгъандан сора, артха айланып къарасам, жаныуарла аны кёргеннлей, ары жанларын атып басынадыла, бир бирлерин тюртедиле. Эки жугъутур а, арт аякъларына сюелип, мюйюзлери бла таууш этип тюйюшедиле. Уллу жугъутур а, бир затха да къатышмай, тууралардынан къарап турады. Малла тузсунуп тургъан кезиуде тузну заманында келтиргениме болмагъанча къууанама.

Эчкиле жолдан узакъда, тёгереклерин да тик къаяла къуршалап, бийик жерде турадыла. Къыш бери эртте келеди. Аны ючюн отлагъан кезиу да къысхады. Аны себепли мында жаныуарла, башхаладан да бек болушлукъ излейдиле. Бу затланы кёрген адам уллу кёллю болуп неда унтуп къоярыкъ тюйюлдю. Ала бизни уллу, ариу, тамаша табийгъатыбызны юзюгюнден бирлеридиле.

Мен бир заманда да болмагъан жерледе айландым, къыйналгъан да этдим, къоркъуулу болумлагъа тюшдюм, алай тёгеректе таулары ариулукълары, сейирликлери эм деменгиликлери кёз аллымда болгъаннга къоркъуулукъну сезмедим, жангызлыкъны сынамадым. Башында айтылгъан затланы эсге алып, жайны аягъында эм кюз арты бошалыргъа энтта да бери келирге умут этип турама. Артха келе туруп, бюгюн кёргеним асыры кёлюме тюшгенден, бусагъатда да аланы ичлеринде айланнган сунама.

Таулада болсанг, хар заманда да бир тамашагъа тюбемей къалмайсы. Ма бюгюн да, къалгъан заманны башха ауузда ётдюрюп, ингир бола агъачдан чыкъдым. Бетиме салкъын аязчыкъ урады. Ай, бир кере кёрюнюп, булутла ичинде бугъуп къалады. Сагъышха терен киргеннге бёрюле ызымдан келгенлерин окъуна эслемедим. Биринчи кере ала кеслерин билдирмей келе болгъандыла. Бир кесекден а аз-аз улуй башладыла. Мен жюрюшюме къошханлыкъгъа, ала тохтаусуз ызымдан келедиле. Къаяны этегине жетгенлей, артха айланып къарагъанымда, бёрюлени кёрмедим.

Бир кесек да эс жыйып, жаяу жолчукъ бла уллу ташланы тёгереклерине айлана, акъыртын-акъыртын ёрге чыгъып барама. Бир-бирледе къансыгъан таушуллары да эшитиледи. Ала манга асыры жууукълашхандан, кёз гинжилери окъуна жылтырай эдиле, бютюнда бег а къарангыда. Аланы батырлыкъларын мен жюрюшюмю акъыртын этгенден ангыларгъа боллукъду. Тюз олсагъатда хар бири, къатыма жууукъ келип, къоркъуулу хырылдап, артха кетеди. Ала таба кетген ташла бла таякъла бёрюлени бютюнда бек къогъузтадыла. Мен онг жаныда жаяу жолчукъ тар болгъан жерге бурулгъунчу, бу халде турду. Онг жаны – тик къая, сол жаны – чынгыл жер бла барама. Андан сора, чаба келип, кенг талагъа келдим. Мындан энни жарыгъы эм жолда келген машиналаны чыракълары кёрюне эдиле. Бёрюле, къайтмаздан, артха къалдыла. Мен улу жол къая жетерге, булутладан толгъан ай чыкъды.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНА:
Редакторну приёмныйи – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюю эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологиялары эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связьны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъда юч кере чыгъады – геуюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Кульчаланы Зульфия – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиданы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Геляланы Валя (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3-чю бет), Ахматланы Люаза (4-чю бет) – корректорла.

Тиражы 1676 экз. Заказ № 1367
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru